

искусства. Эта компетентность предусматривает глубокое понимание своей национальной идентичности как подгрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших. Саме тому вчитель початкової школи має бути взірцем культури для своїх вихованців, а проблема формування загальнокультурної грамотності у майбутніх вчителів початкової школи завжди буде актуальним питанням у підготовці фахівців початкової освіти.

Ключевые слова: компетентность, общекультурная грамотность, общекультурная компетентность, изобразительное искусство.

Parshuk S., Bordunova A., Dmytrenko A. Formation of general cultural literacy of the future primary school teachers by means of labor education

This article discusses the concept of general cultural literacy and analysis of the formation of general cultural competence of primary school teachers by means of art. This competency provides deep understanding of national identity as the basis for an open attitude and respect for the diversity of cultural expressions of others. Therefore, an elementary school teacher must be a role model of culture for its students, and the problem of the general cultural literacy formation of future elementary school teachers will always be a topical issue in training of primary education specialists.

Keywords: competence, general cultural literacy, general cultural competence, art.

Стаття надійшла до редколегії 11.05.2018

УДК 38.042-057.87

Лариса ПЕТРИЧЕНКО

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради,
м. Харків, Україна
e-mail: larisa-petrichenko@ukr.net

**ПІДГОТОВКА МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ
У ПЕДАГОГІЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ДОСВІД ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ
В КОНТЕКСТІ ДОКОРІННОГО РЕФОРМУВАННЯ
СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

У статті висвітлено досвід професійної підготовки майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» у педагогічних коледжах Харківської гуманітарно-педагогічної академії; розкрито інноваційні тенденції вдосконалення процесу підготовки фахівців на основі контекстного підходу.

Ключові слова: заклади вищої освіти, педагогічний коледж, майбутні педагоги, освітньо-кваліфікаційний рівень «молодший спеціаліст», контекстний підхід у навчанні.

Робота закладів вищої освіти, зокрема й педагогічних, знаходиться сьогодні у стані докорінного реформування, що має на меті створення привабливої та конкурентоспроможної національної системи вищої освіти України, інтегрованої у Європейський простір вищої освіти та Європейський дослідницький простір.

Відповідно до статті 30 Закону України «Про освіту», одним з освітньо-кваліфікаційних рівнів у системі вищої освіти є рівень молодший спеціаліст, що передбачає підготовку фахівця, який на основі повної загальної середньої освіти здобув загальнокультурну підготовку, спеціальні уміння та знання, має певний досвід їх застосування для вирішення типових професійних завдань, які пе-

редбачені для відповідних посад, у певній галузі народного господарства.

Відзначимо, що освітньо-професійна програма підготовки такого фахівця у педагогічному закладі вищої освіти забезпечує одночасне здобуття базової вищої освіти за педагогічною спеціальністю та кваліфікації молодшого спеціаліста на базі повної загальної середньої освіти або на базі базової загальної середньої освіти з наданням можливості здобувати повну загальну середню освіту. Зазначена програма складається з навчальних дисциплін фахового педагогічного спрямування та з різних видів практично-педагогічної підготовки і може включати окремі дисципліни освітньо-професійної програми підготовки бакалавра.

Вдосконалення професійної підготовки молодшого спеціаліста у педагогічному закладі вищої освіти є одним з важливих викликів сьогодення й передбачає подолання низки суперечностей у змісті підготовки майбутніх педагогів: між абстрактним характером навчальних знань і реальним предметом майбутньої професійної діяльності; між розпорошеністю по багатьох навчальних дисциплінах тих знань, що складатимуть основу педагогічної культури випускника, та необхідністю їх системного використання в майбутній педагогічній діяльності; між опорою при традиційному навчанні на процеси сприйняття, уваги і пам'яті студентів та зростанням вимог до рівня сформованості самостійного професійно-дидактичного мислення та творчих підходів у роботі майбутнього вчителя тощо.

У світлі зазначених суперечностей й проблем та необхідних сьогодні реформаторських перетворень особливого значення набуває підвищення якості професійної педагогічної освіти фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст, розробка шляхів спрямування змісту психолого-педагогічних дисциплін на формування у випускників прагнення до особистісного і професійного саморозвитку та самовдосконалення. Вважаємо, що серед таких шляхів чільне місце займає застосування контекстного підходу у навчанні майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст.

Проблеми розбудови ефективної системи вищої, зокрема педагогічної освіти за останні десятиліття розглядалися багатьма дослідниками (С. Абдуліна, В. Андрущенко, С. Архангельський, О. Барабанщиков, А. Бойко, С. Вітвицька, В. Гриньова, П. Гусак, В. Загвязинський, Т. Іванова, Ю. Жук, Л. Зязюн, І. Ісаєв, Б. Коротяєв, В. Ледньов, О. Мороз, О. Навроцький, Н. Ничкало, Н. Пасічник, О. Савченко, Г. Сагач, В. Сластьонін, В. Суханцева та ін.).

Шляхи підвищення педагогічної культури, майстерності, грамотності, компетентності вчителів на основі їх саморозвитку та самовдосконалення розроблялися у дослідженнях таких вчених, як Ю. Бабанський, М. Данилов, В. Дьяченко, Б. Єсіпов, В. Лозова, Ю. Мальований, П. Підкасистий, М. Скаткін та ін. Загальнодидактичні основи контекстного підходу до навчання, досліджено у працях Г. Барської, А. Вербицького, О. Іваницького, О. Ткаченко та інших вчених.

Дослідження процесу впровадження контекстного підходу в систему фахової підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів здійснили Н. Борисова, О. Григоренко, О. Ларіонова, М. Марченко, Ю. Маслова, О. Самсонова, Н. Сахарова, О. Трунова, А. Федорова, К. Шапошніков.

Водночас, незважаючи на наявність досліджень у галузі формування професійної підготовки майбутніх фахівців на засадах контекстного навчання, можна констатувати відсутність вітчизняних наукових праць, присвячених проблемі запровадження контекстного підходу до організації змісту педагогічної освіти задля забезпечення більшої самостійності студентів у навчальній діяльності.

Зазначене вище зумовлює вибір **мети** дослідження, що полягає у висвітленні досвіду та інноваційних тенденцій вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст в умовах докорінного реформування системи освіти в Україні.

Розпочинаючи дослідження порушеної проблеми, наголосимо, що згідно нормативному законодавству [3], програма підготовки молодшого спеціаліста реалізується вищими навчальними закладами I–II рівнів акредитації. Вищий навчальний заклад III–IV рівня акредитації може здійснювати підготовку молодших спеціалістів, якщо в його складі є вищий навчальний заклад I (II) рівня акредитації або відповідний структурний підрозділ. Якщо вищий навчальний заклад I (II) рівня акредитації здійснює підготовку фахівців у складі вищого навчального закладу III–IV рівнів акредитації або працює з ним у комплексі за інтегрованими планами, то випускник вищого навчального закладу I (II) рівня акредитації, який здобув освітньо-кваліфікаційний рівень «молодший спеціаліст», може продовжити навчання зі спорідненої спеціальності за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» у зазначеному вищому навчальному закладі на умовах, визначених угодою між навчальними закладами.

Відзначимо, що освітній процес сучасного закладу вищої педагогічної освіти перебуває у стані суттєвого перетворення у зв'язку із реформуванням вищої освіти України у цілому. Міністерством освіти і науки України розроблено й репрезентовано громадськості нову концепцію реформування вищої освіти в Україні, яка гарантує забезпечення конституційних прав громадян на якісну вищу освіту та рівний доступ до освіти, реорганізацію системи управління вищої освіти з метою забезпечення захисту національних, регіональних та місцевих інтересів, а також інтересів всіх суб'єктів національної системи вищої освіти України. Державна освітня політика передбачає трансформацію закладів вищої освіти у центри незалежної думки, забезпечення справедливої конкуренції як запоруки високої якості вищої освіти, створення належного зв'язку між ринком

праці та системою вищої освіти. Пошук шляхів такої трансформації зумовив звернення до аналізу можливостей контекстного підходу у підвищенні якості підготовки педагогічних кадрів рівня «молодший спеціаліст», що може скласти основу нової пошуку нової стратегії розвитку вищої освіти для закладів I (II) рівнів акредитації.

Слід підкреслити, що вітчизняні освітні заклади, які забезпечують підготовку майбутніх педагогічних кадрів, мають великий досвід становлення та розвитку в системі вищої освіти України. Розкриємо такий досвід на прикладі Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, що є одним із найстаріших навчальних педагогічних закладів України. Історія навчального закладу розпочалася в жовтні 1920 року, коли рішенням Ради Народних Комісарів України в Харкові було відкрито професійно-педагогічну школу. 1921 року професійно-педагогічну школу перейменовано на педагогічні курси ім. Г.С. Сковороди. Першими директорами навчального закладу були Т. Олександров і М. Бойко. 1925 року педагогічні курси були реорганізовані в педагогічний технікум, який очолювала Т. Салько, а з 1937 року навчальний заклад перейменовано на педагогічне училище, директором якого став О. Хоменко. У жовтні 1943 року педагогічне училище відчинило свої двері після перерви – років окупації м. Харкова під час Великої Вітчизняної війни. У повоєнні роки навчальний заклад очолювали Г. Проценко, Д. Слабвенко, Г. Шевченко, Б. Гуд, Л. Фролов. То були роки інтенсивного розвитку педагогічного училища: 1957 року було відкрито музично-педагогічне відділення, а в 70-80-х роках на трьох відділеннях – шкільному, дошкільному, музично-педагогічному – здобували освіту понад 2000 учнів, а навчали їх 215 викладачів.

Рішенням колегії Міністерства освіти України від 26.05.1993 р. педагогічному училищу надано статус педагогічного коледжу – вищого навчального закладу 2-ого рівня акредитації, а 2004 року розпорядженням Харківської обласної державної адміністрації від 21 жовтня 2004 року № 424 коледж реорганізовано у вищий навчальний заклад – Харківський гуманітарно-педагогічний інститут, у структурі якого залишився Педагогічний коледж як його невідокремлений структурний підрозділ.

Рішенням VI сесії VI скликання Харківської обласної ради від 16.06.2011 року № 197-VI змінено тип та перейменовано Харківський гуманітарно-педагогічний інститут у Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, структурними підроз-

ділами якої є: Харківський коледж, Красноградський коледж та Балаклійська філія.

За період існування навчальним закладом пройдено великий шлях становлення, розвитку і вдосконалення, підготовлено 75 тисяч висококваліфікованих фахівців, про що свідчать численні відгуки, листи-подяки від управлінь і відділів освіти Харківської області, міста Харкова та інших областей України, керівників закладів освіти.

Освітню діяльність з надання вищої освіти на рівні кваліфікаційних вимог до молодшого спеціаліста у коледжах академії здійснюють за ліцензією Міністерства освіти і науки України за денною формою навчання на основі базової загальної середньої освіти. Підготовка фахівців надається за такими спеціальностями, як: Початкова освіта, Дошкільна освіта, Музичне мистецтво, Фізичне виховання, Соціальна робота.

У коледжах сформована і упродовж багатьох років діє система відбору молоді, здатної до роботи в освітній та соціальній сферах. Відповідно до цього впродовж року працює консультативний пункт приймальної комісії, де можна отримати інформацію про умови вступу до коледжу та особливості підготовки в закладі вищої освіти до роботи з дітьми. Викладачі коледжів залучаються до проведення професійних консультацій із випускниками загальноосвітніх навчальних закладів II–III ступенів міста й області. Для цього розробляються інструктивні матеріали для проведення бесід, складаються графіки проведення професійних консультацій та організуються виїзди агітаційних бригад до шкіл у сільські райони Харківської області.

Значна увага в освітньому процесі коледжів надається практичній підготовці студентів. Для цього запроваджено різні види педагогічної практики (навчальна ознайомча практика, навчальна педагогічна практика, педагогічна практика в дитячих оздоровчих таборах, переддипломна практика тощо) розроблені наскрізна й робочі програми, методичні рекомендації щодо їх організації та проведення. Практична підготовка спрямована на оволодіння студентами коледжів сучасними технологіями соціально-педагогічної діяльності і соціальної роботи, формування у них навичок компетентного розв'язання педагогічних ситуацій, що можуть виникати у подальшій професійній діяльності тощо.

Випускники, які навчаються за державним замовленням, працевлаштовуються на підставі направлення на роботу або запитів керівників установ. Близько шістдесят відсотків замовників – це керівники установ, на базі яких проходить переддипломна практика. Коледжі проводять

систематичну роботу по залученню висококваліфікованих представників базових закладів для практичної підготовки студентів, що дозволяє потенційним роботодавцям контролювати якість професійної та практичної підготовки студентів, вносити корективи у зміст професійної освіти відповідно до навчальних потреб дошкільної галузі педагогічної діяльності. Посилення партнерських зв'язків із установами, закладами-замовниками педагогічних кадрів, залучення їх до формування змісту освіти є одним із пріоритетних напрямків діяльності закладу вищої освіти. Важливим у цьому аспекті роботи коледжів є і розвиток співпраці з державною службою зайнятості.

Механізм працевлаштування випускників розробляється з огляду на статистичні та аналітичні дослідження щодо з'ясування потреб регіону у відповідних спеціалістах на найближчий час та перспективу. Щорічно систематизується та доводиться до відома випускників інформація про замовлені місця, умови організації праці та передбачувані соціальні гарантії.

Спираючись на досвід діяльності педагогічних коледжів, наголосимо, що вдосконалення освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти потребує, на нашу думку, обґрунтування можливостей застосування у сучасних умовах контекстного підходу до професійної підготовки майбутніх педагогічних кадрів. При цьому необхідно враховувати, що професійна культура майбутнього фахівця, що виступає прикінцевою метою вищої освіти, є унікальним феноменом педагогічної дійсності, оскільки набувається особистістю у процесі професійної підготовки та практичної педагогічної діяльності як сукупність знань, умінь, навичок педагога, професійної компетентності, гуманістичної системи професійних та особистісних цінностей, творчих підходів до педагогічної діяльності; така сукупність є одночасно специфічним ресурсом роботи педагога, засобом та інструментом педагогічного впливу, а тому може формуватися у майбутніх педагогічних кадрів на етапі професійної підготовки лише за умови взаємно активної, дидактично насиченої, інноваційної, продуктивної взаємодії у освітньому процесі. Здійснюючи обґрунтування можливостей застосування у сучасних умовах контекстного підходу до самовдосконалення та саморозвитку студентів в освітньому процесі педагогічного закладу вищої освіти, ми виходимо з таких основних узагальнень щодо особливостей зазначеного процесу:

- професійна культура майбутнього вчителя, вихователя, соціального педагога /

працівника є унікальним феноменом педагогічної дійсності, оскільки набувається особистістю у процесі професійної підготовки та практичної педагогічної діяльності як сукупність знань, умінь, навичок педагога, професійної компетентності, гуманістичної системи професійних та особистісних цінностей, творчих підходів до педагогічної діяльності; така сукупність є одночасно специфічним ресурсом роботи майбутніх фахівців, засобом та інструментом педагогічного впливу, а тому може формуватися у майбутніх педагогічних кадрів на етапі професійної підготовки лише за умови взаємно активної, дидактично насиченої, інноваційної, продуктивної взаємодії у освітньому процесі;

- специфіка й характер педагогічної діяльності повинні бути повною мірою відображені в професійній підготовці майбутніх педагогів. Ураховуючи увесь обсяг у змісті професійної підготовки студентів педагогічного ВНЗ професійно спрямованого навчального матеріалу – інформації, що відображає орієнтаційну основу діяльності педагога, цілеспрямований процес формування професійної культури студентів потребує оптимального використання часово-змістового ресурсу на засвоєння соціогуманітарної, природничо-наукової, психолого-педагогічної та практично-методичної складової їх підготовки, пошуку специфічної логіки освоєння слухачами усіх складових професійної діяльності, опори на системно-структурний, цілісно діяльнісний, особистісно орієнтований підходи до проектування та реалізації усіх складових навчально-виховного процесу;
- період професійної підготовки як однієї із важливих стадій професійного становлення вчителя, вихователя, соціального педагога / працівника, є якісно необхідним для опанування професії з погляду формування готовності зайняти позицію творчого суб'єкта професійної педагогічної діяльності вже під час навчання.

Вивчення практики підготовки майбутніх педагогів у педагогічних коледжах дає підстави стверджувати про необхідність стимулювання процесів самовдосконалення та саморозвитку майбутніх педагогів, що, у свою чергу, свідчить про недостатність урахування в освітньому процесі сучасних оновлюваних умов професійно-педагогічної діяльності. Так, наприклад, актуальними сьогодні стають питання підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти, що на думку фахівців (К. Волкова [2], О. Рассказова [4]), потребує внесення суттєвих змін у концепцію підготовки фахівців. Наближення теорії до

практики, на нашу думку, є можливим через розробку та упровадження контекстного підходу до відбору змісту професійної підготовки майбутніх педагогічних кадрів.

У цьому напрямі важливим є спрямування змісту психолого-педагогічних та спеціальних дисциплін на формування у студентів педагогічного коледжу цілісного уявлення про сутність та структуру педагогічної науки, її функції у майбутній професійній діяльності з урахуванням її практичного контексту, що, на нашу думку, забезпечить більшу включеність майбутніх фахівців в освітній процес й, як наслідок, їх самостійність у здобутті професійних знань.

Вважаємо, що теоретичне обґрунтування можливостей застосування контекстного підходу до відбору змісту професійної підготовки майбутніх педагогічних кадрів передбачає чітке розмежування, диференціацію у змісті освіти майбутніх вчителів, вихователів, соціальних педагогів / працівників його інформативної та знанієвої складових, на основі творчої інтерпретації ідей засновника контекстного підходу в освіті А. Вербицького щодо співвідношення інформації та знань в освітньому процесі.

Інформаційну складову у змісті навчання студентів педагогічного коледжу будемо розуміти як певну знакову систему (освітні програми, навчальні плани, нормативні та робочі програми, лекції викладачів, тексти підручників та посібників, інші інформаційні джерела, плани самопідготовки тощо), підготовлену заздалегідь компетентними особами (вченими, адміністрацією закладу, викладачами та ін.), існуючу незалежно від навчальної активності та самостійності студента, як можливість, у якій «прихована» професійна реальність. Знанієву – як сукупність знань, отриману безпосередньо студентом та пов'язану з його попереднім досвідом, ступенем активності та самостійності, а також з реаліями майбутньої професійної діяльності.

Вивчення змісту підготовки майбутніх вчителів показує, що професійна підготовка забезпечується досить великою за обсягом навчального часу кількістю психолого-педагогічних та спеціальних дисциплін. Зважаючи на потребу сучасної школи у спеціалістах, що відзначаються особливим складом мислення, що ґрунтується на глибоких професійно-дидактичних знаннях та умінні самостійно добирати та використовувати їх у процесі викладання навчальних дисциплін, можемо зробити висновок про необхідність цілеспрямованого зосередження дисциплін професійної підготовки на формуванні в них цілісного уявлення про роль у професійно-педагогічній діяльності

самоосвіти та самовиховання. Таке спрямування змісту й забезпечить, на нашу думку, перехід інформаційної складової змісту освіти у знанієву – набуття майбутніми педагогами ґрунтовних психолого-педагогічних знань, що виступають фундаментом для формування професійної культури, базою для набуття відповідних умінь саморозвитку особистості майбутнього вчителя, розвитку прагнення до отримання ним позитивного практично-педагогічного досвіду самостійної педагогічної діяльності.

Проте для того щоб інформаційна складова змісту освіти перетворилася у знанієву необхідно щоб надана студентам коледжу навчальна інформація стала особисто значущим знанням; студенту необхідно перебудувати свій минулий досвід з урахуванням отриманого нового інформаційного змісту і зробити його засобом свідомої поведінки в майбутніх професійних ситуаціях, подібних тим, які в цій інформації відображені (ситуації педагогічної діяльності). При чому, професійні знання входять у досвід особистості не тільки як відображення об'єктів навчально-професійної дійсності, а й як дієве ставлення до них, особистісний сенс засвоєного.

Важлива для розкриття порушеної проблеми базова ідея контекстного навчання (А. Вербицький), полягає у застосуванні до професійної підготовки студентів коледжу такого підходу, згідно якому засвоєння теоретичних знань повинно накладатися на «канву» майбутньої професії. Контекстний підхід передбачає послідовне моделювання у різноманітних формах навчальної діяльності студентів предметно-технологічної (предметний контекст) та соціальної (соціальний контекст) складових професійної діяльності. Відтворення соціального та предметного контекстів у процесі підготовки майбутніх вчителів, вихователів, соціальних педагогів / працівників пов'язано із упровадженням у процес їх навчання просторово-часового контексту «минуле (теоретичні ідеї та практичний досвід) – сучасне (навчальна діяльність) – майбутнє (професійна педагогічна діяльність)». У процесі контекстного навчання за допомогою всієї системи форм, методів й засобів навчання, традиційних й нових, у навчальній діяльності студентів послідовно моделюється предметний й соціальний зміст їх майбутньої професії. Тож контекстне навчання це форма активного навчання, призначена для упровадження у вищій школі, орієнтована на стимулювання самостійності студентів у професійній підготовці і реалізована за допомогою системного використання професійного контексту, поступового насичення навчального процесу елементами професійної діяльності.

Для обґрунтування можливостей застосування контекстного підходу до професійної підготовки майбутнього вчителя, вихователя, соціального педагога / працівника у педагогічному коледжі велике значення має ідея А. Вербицького, що для отримання статусу знання – осмисленого відображення дійсності, інформація з самого початку повинна налаштовуватися на професійні дії, засвоюватися у їх контексті. Потрібно, щоб кожне нове дидактичне поняття або положення, що вводиться викладачем, перебудовували структуру минулого досвіду студентів, орієнтували її на ситуації майбутнього професійно-педагогічного використання знань у педагогічній діяльності [1, 33].

Виходячи з цього, можемо стверджувати, що для формування знанієвої основи педагогічної культури майбутніх фахівців безумовно потрібним є кількісне збагачення змісту їх професійної підготовки у освітньо-професійній програмі педагогічного коледжу додатковою інформацією, введення нових тем та спецкурсів з питань, пов'язаних із актуальними на часі проблемами професійної діяльності. Проте, на нашу думку, більш впливовим чинником підвищення рівня самоосвіти студентів є якість такої інформації – наближення її до проблем майбутньої педагогічної діяльності, посилення взаємозв'язку між змістом професійно-педагогічних дисциплін та досвідом, набутим студентами при засвоєнні фахових дисциплін та проходження педагогічної практики.

Виходячи з цього наголосимо, що контекстний підхід забезпечує відбір такого змісту підго-

товки майбутніх педагогів, засвоєння якого зумовлює перехід інформаційної складової змісту у знанієву та наближення її до умов майбутньої професійно-викладацької діяльності.

Вважаємо, що суть процесу перетворення навчальної діяльності майбутніх вчителів при застосуванні контекстного підходу полягає у насиченні змісту їх підготовки темами, проблемами, питаннями, здатними сприяти засвоєнню студентами таких загальноосвітніх та педагогічних знань та вмінь, які віддзеркалюють сучасні теорії, концепції, закономірності, принципи, форми та методи організації навчально-виховного процесу й сприяють формуванню у студентів когнітивної готовності і здатності до виконання професійно-педагогічних завдань у відповідності із загальною метою їх професійної освіти.

Обґрунтовуючи необхідність запровадження контекстного підходу до навчання студентів педагогічних ВНЗ, враховуватиме також, що основною характеристикою змісту навчально-виховного процесу у межах контекстного підходу є моделювання не лише предметного змісту, а й соціального контексту майбутньої професійної діяльності через відтворення у змісті освіти реальних професійних ситуацій.

На нашу думку, подальша детальна розробка та запровадження контекстного підходу у процес підготовки педагогічних кадрів створює сприятливі умови для формування в них цілісного уявлення про сутність та структуру педагогічної діяльності, розуміння її функцій у контексті сучасних реформаторських дій.

Список використаних джерел

1. Вербицкий А. А. Концепция знаково-контекстного обучения в вузе // А. А. Вербицкий // Вопросы психологии. – 1987. – № 5. – С.31-39.
2. Volkova, K. S. (2016). Formation readiness of the future primary school teachers for evaluation activities in the conditions of inclusive education on the basis of the contextual approach / K. S. Volkova. *Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie*, 4(8), 105–111.
3. Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) Лист МОН № 1/9-168 від 25.04.01 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/3118/
4. Рассказова О. И. Методологичні основи підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти / О. И. Рассказова // Сучасні проблеми гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів: матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару (м. Умань, 26 лютого 2015 р.) / ред. кол. В.В. Бойченко, О.О. Кравченко, Л.В. Ткачук. – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. – Другий випуск. – С. 36-38.

References

1. Verbickij A. A. Konceptiya znakovogo-kontekstnogo obucheniya v vuze // A. A. Verbickij // Voprosy psihologii. – 1987. – № 5. – S.31-39.
2. Volkova, K. S. (2016). Formation readiness of the future primary school teachers for evaluation activities in the conditions of inclusive education on the basis of the contextual approach / K. S. Volkova. *Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie*, 4(8), 105–111.
3. Pro osvithno-kvalifikacijni rivni (stupenevu osvitu) List MON № 1/9-168 vid 25.04.01 roku – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/3118/
4. Rasskazova O. I. Metodologichni osnovi pidgotovki majbutnih social'nih pedagogiv do roboti v umovah inklyuzivnoї osviti / O. I. Rasskazova // Suchasni problemi humanizacii profesijnoї pidgotovki majbutnih pedagogiv: materialy vseukrains'kogo naukovo-metodichnogo seminaru (m. Uman', 26 lyutogo 2015 r.) / red. kol. V.V. Bojchenko, O.O. Kravchenko, L.V. Tkachuk. – Uman': FOP ZHovtij O. O., 2015. – Drugij випуск. – S. 36-38.

Петриченко Л. Подготовка младших специалистов в педагогических учреждениях высшего образования: опыт и инновационные тенденции в контексте коренного реформирования системы образования в Украине

В статье отражен опыт профессиональной подготовки будущих специалистов образовательного уровня «младший специалист» в педагогических колледжах Харьковской гуманитарно-педагогической академии; раскрыты инновационные тенденции совершенствования процесса подготовки специалистов на основе контекстного подхода.

Ключевые слова: высшие учебные заведения, педагогический колледж, будущие педагоги, образовательно-квалификационный уровень «младший специалист», контекстный подход в обучении.

Petrichenko L. Preparation of junior specialists in pedagogical institutions of higher education: experience and innovation trends in the context of the fundamental reform of the education system in Ukraine

The article reflects the experience of professional training of future specialists of the educational and qualification level "junior specialist" in pedagogical colleges of the Kharkov Humanitarian and Pedagogical Academy; The innovative tendencies of perfection of process of preparation of experts are opened on the basis of the contextual approach.

Key words: higher education institutions, pedagogical college, future teachers, educational and qualification level "junior specialist", contextual approach in teaching.

Стаття надійшла до редколегії 05.05.2018

УДК 355.233.1:[005.52+355.5]:355.457(477)

Олена ПШЕНИЧНА

*ад'юнкт ад'юнктури Національної академії
Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна
e-mail: zetta2307@gmail.com*

**ЗМІСТ І МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ
ДО ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ**

У статті розкрито зміст і методику впровадження педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу ризиків. Автор характеризує основні напрями роботи щодо формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу ризиків, що стосувалися впливу на всі складові зазначеної професійно важливої властивості та передбачали підвищення мотивації майбутніх офіцерів-прикордонників до вивчення проблематики ризиків у сфері прикордонної безпеки та їх аналізу; уведення спеціального тематичного курсу для поглибленого вивчення сутності інтегрованої моделі аналізу ризиків; застосування інноваційних форм і методів навчання для оволодіння уміннями і навичками аналітичної та творчої діяльності при прийнятті управлінських рішень щодо організації охорони державного кордону.

Ключові слова: педагогічні умови, офіцер-прикордонник, ризик, аналіз ризиків, методи аналізу ризиків, спецсеминар, охорона кордону.

При виконанні завдань з охорони державного кордону рішення офіцера-прикордонника – керівника має враховувати всі явища і сторони діяльності прикордонного підрозділу, ґрунтуватися на правильній оцінці обстановки, знанні сил, засобів і способів досягнення мети. Для прийняття відповідного рішення і планування оперативно-службової діяльності офіцер-прикордонник – керівник органу охорони державного кордону повинен уміти аналізувати обстановку на відповідній ділянці державного кордону, визначати фактори

загрози національній безпеці. Загалом уміння офіцерів-прикордонників працювати з інформацією, здатність сприймати та аналізувати нову інформацію, вільно орієнтуватись в інформаційному середовищі є передумовою прийняття ефективних управлінських рішень, вибору оптимальної стратегії професійної діяльності.

На сьогодні серед досліджень проблеми формування у майбутніх офіцерів-прикордонників професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу